

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

OTOP คือ ONE TAMBON ONE PRODUCT หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลักเป็นของตัวเอง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาทำการพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่ม จากการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยผลักดันโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อให้ชุมชนคิดค้นสินค้าจากท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์ สามารถ พัฒนาคุณภาพตรงใจตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าจนสามารถนำส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้ ซึ่งช่องทางการตลาด และขยายโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งทุนเป้าหมายที่วาดฝันไว้ ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนตนเอง ยกกระดับจากฐานะผู้ผลิตสินค้าขึ้นมาเหมือนเป็นบริษัทย่อยๆ ครบวงจร ทั้งการบริหารจัดการ ดูแลระบบการเงินและระบบบัญชี ควบคุมการผลิตให้ได้มาตรฐาน ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัย ทำให้รายได้จากการขายสินค้า หมุนเวียนอยู่ในชุมชน เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองได้ตัวเลขการก้าวกระโดดของการเติบโตของยอดการจำหน่ายสินค้า OTOPI ใน 4 ปีที่ผ่านมา บวกกับการคาดการณ์ของรัฐบาล ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ารายได้และผลประโยชน์จากโครงการมีผลสะท้อนต่อประชาชนทั่วประเทศ ทั้งกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย SMES ผู้ประกอบการเป็นเจ้าของแต่จดทะเบียนกลุ่ม กลุ่มชาวบ้านชุมชน กลุ่มสหกรณ์/เกษตรกร ฯลฯ ความเชื่อมโยงของการทุ่มงบประมาณเป็นหมื่นล้านบาทเพื่อพลิกเศรษฐกิจรากหญ้า โดยเฉพาะการชูโครงการ OTOPI เพื่อสร้างรูปธรรมการส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากภาครัฐ

ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาลักษณะที่ประกอบไปด้วยหลัก 4 ประการอันประกอบไปด้วย การรองรับรวบรวม การปกป้องคุ้มครอง ความสะดวกสบายในการใช้สอยและการผลิต ตลอดจนการสื่อสารสัมพันธ์ให้กับตัวผลิตภัณฑ์ดังกล่าวก่อนการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาได้หลายหลายแบบและยัง เพิ่มส่วนผสมอื่นๆเข้าไปอีกมากมายแล้วแต่วัตถุดิบในท้องถิ่นของกลุ่มแม่บ้าน จังหวัดนครปฐม เป็นกรณีศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้เนื่องจากบรรจุภัณฑ์มีลักษณะไม่โดดเด่น ไม่สามารถสร้างความดึงดูด ความน่าจดจำให้กับผู้บริโภคได้

บรรจุภัณฑ์มีบทบาท ที่สำคัญยิ่งต่อผู้ผลิตสินค้า เนื่องจากบรรจุภัณฑ์สามารถทำหน้าที่ ส่งเสริมการขาย กระตุ้นยอดขายให้เพิ่มขึ้น ในเวลาเดียวกันมีโอกาสลดต้นทุนสินค้า อันจะนำไปสู่ยอด กำไรสูงซึ่งเป็นเป้าหมาย ของทุกองค์กรในระบบการค้าเสรี คำนียาม การตลาด คือกระบวนการ ทางด้านบริหารที่รับผิดชอบต่อกลุ่มเป้าหมายโดยการค้นหาความต้องการ การ และสนองความต้องการ นั้นเพื่อบรรลุถึงกำไร ตามที่ต้องการ โดยในยุคนี้ผู้ซื้อใช้เวลาน้อยมาก ณ จุดขายในขณะที่มี สินค้าให้ เลือกรวมมากมาย ด้วยเหตุนี้ บรรจุภัณฑ์ในยุคนี้จึงจำเป็นต้องออกแบบ ให้ได้รับความสนใจ และสร้าง ความมั่นใจให้แก่ ลูกค้ำเพื่อตัดสินใจซื้อ บทบาทของบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวนี้ ปัจจุบันได้รับความนิยม มากขึ้นเรื่อย นอกจากนี้ในสังคมปัจจุบัน ผู้อุปโภคบริโภคให้ความสนใจต่อบรรจุภัณฑ์มาก ผู้บริโภค นอกจากจะมีความต้องการความสวยงามภายนอกของตัวบรรจุภัณฑ์แล้ว ยังต้องการบรรจุภัณฑ์ที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม การออกแบบบรรจุภัณฑ์จำต้องพิจารณาถึงความสามารถในการลดปริมาณบรรจุ ภัณฑ์ที่ใช้แล้วในขยะ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เกิดจากการพัฒนาวิทยาการหลายสาขาเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม จิตวิทยา การสื่อสาร การโฆษณาและการ ประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจึงส่งผลถึง หลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมการค้าระหว่างประเทศจะต้องศึกษาเกี่ยวกับ กฎระเบียบสิ่งแวดล้อมที่บังคับใช้ในประเทศต่าง ๆ อีกด้วย อาทิเช่น ในประเทศไทยจากรายงานการ วิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีการลดของเสียของกรมควบคุมมลพิษกรุงเทพฯ พบว่าปริมาณขยะมูล ฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีขยะที่เป็นบรรจุภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้ปะปนอยู่สูงถึง 1 ใน 3 ของปริมาณ ขยะทั่วประเทศ ซึ่งนับว่ามีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปแล้วนำมาใช้ ใหม่ แต่ในความเป็นจริงขยะในสวนนี้ถูกคัดแยกและนำกลับคืนเพียง ร้อยละ 15 ส่วนที่เหลือจะถูก กำจัดทิ้งรวมกับขยะอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ “การออกแบบ บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม” จึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญช่วยสนับสนุนให้มีการลดปริมาณบรรจุภัณฑ์ที่ ใช้และส่งเสริมการนำกลับมาใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นการช่วยลดปัญหาด้านการจัดการบรรจุภัณฑ์ได้ (กรม ควบคุมมลพิษ, 2549)

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่ 16/3 หมู่ที่ 1 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 ผลิตขนมกล้วยอบกรอบ 7 รส ขนมผิง และขนมข้าวตอก โดยกลุ่มแม่บ้านมีปัญหาด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่จะทำให้เพิ่มมูลค่าและป้องกันการแตกหักแก่ ตัวสินค้า ชนิด รวมถึงความทันสมัยของบรรจุภัณฑ์ และขาดงบประมาณการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อ แก้ปัญหาดังกล่าว ดังนั้น ผู้ทำวิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ชุมชนวัดสุวรรณ จังหวัดนครปฐม เป็นการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์ ให้มีความโดดเด่นและมีความแตกต่างจากคู่แข่ง และเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนา

ในแง่ของการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางแก้ปัญหาอีกประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชน ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น มีความกินดีอยู่ดีตลอดจนกระทั้งการต่อยอดสู่การส่งออกไปยังต่างประเทศ จึงดำเนินการวิจัยเรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ จังหวัดนครปฐม เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ จังหวัดนครปฐม

1.2.2 เพื่อหาความพึงพอใจของบรรจุภัณฑ์จากกลุ่มผู้บริโภคสินค้าของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ จังหวัดนครปฐม

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ จังหวัดนครปฐม โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อบรรจุผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่

1.3.1.1 บรรจุภัณฑ์ขนมผิง 1 แบบ

1.3.1.2 บรรจุภัณฑ์ขนมข้าวตอก 1 แบบ

1.3.1.3 บรรจุภัณฑ์ขนมกล้วยอบกรอบ จำนวน 7 แบบ

โดยทำจากวัสดุรองรับทางการพิมพ์ประเภทกระดาษ ผลิตด้วยระบบการพิมพ์ออฟเซต

1.3.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ โดยเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานในด้านการออกแบบสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ในสถานประกอบการ โดยมีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี และเต็มใจในการเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 ท่าน

1.3.3 ประชากรของการวิจัยที่ใช้ในการทดสอบตลาด ได้แก่ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.3.4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบตลาดเป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 200 คน

1.3.5 การถ่ายทอดกรรมวิธีการสร้างบรรจุภัณฑ์สู่ชุมชน กลุ่มอาชีพ และประชาชนทั่วไป ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยทำการจัดฝึกอบรมจำนวน 2 วัน เป็นเวลา จำนวน 16 ชั่วโมง โดยใช้รูปแบบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการโดยมีวิทยากรในการบรรยาย

1.3.6 ประชากรที่ใช้ในการอบรมการสร้างบรรจุภัณฑ์สู่ชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพ และประชาชนทั่วไป ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

1.3.7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการอบรมการถ่ายทอดกรรมวิธีการสร้างบรรจุภัณฑ์สู่ชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพ และประชาชนทั่วไป ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยเลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 50 คน

1.3.8 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ บรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

ตัวแปรตาม คือ ผลของการทดสอบตลาดโดยใช้ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากขึ้นไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 กลุ่มแม่บ้านในจังหวัดนครปฐมได้บรรจุภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มฯ รวมถึงเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์กลุ่มได้ สามารถทำให้รายได้มากขึ้นด้วยอีกทางหนึ่ง

1.5.2 ได้รู้กระบวนการการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และเป็นแนวทางในผลิตพัฒนาบรรจุภัณฑ์อื่น ๆ ต่อไป

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 บรรจุกัณฑ์ เป็นบรรจุกัณฑ์ ที่เป็นของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ใช้บรรจุกัณฑ์ในกลุ่มประกอบไปด้วยบรรจุกัณฑ์ขนมฝิง 1 แบบ บรรจุกัณฑ์ขนมข้าวตูกุ 1 แบบ และบรรจุกัณฑ์ขนมกล้วยอบกรอบ จำนวน 7 แบบ

1.6.2 ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งพิมพ์และบรรจุกัณฑ์ คือ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการออกแบบบรรจุกัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ ที่คณะผู้วิจัยได้ออกแบบ ผ่านทางแบบสอบถาม จำนวน 5 คน

1.6.3 ความพึงพอใจของผู้บริโภค คือ ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการออกแบบบรรจุกัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณที่คณะผู้วิจัยได้ออกแบบ ผ่านทางแบบสอบถาม จำนวน 200 คน